

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΔΩΡΕΑ

ΑΔΙΑΜΑΝΤΙΟΥ
ΑΝΕΣΤΙΑΝ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1939

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΓ' — 1939
ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1939

ΤΕΥΧΟΣ 309

ΤΑ ΠΕΝΗΝΤΑΧΡΟΝΑ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΥ

“Όταν πέρσι τὸν Αὐγουστο συμπληρώθηκαν πενήντα χρόνια ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Ταξιδιοῦ» τοῦ Ψυχάρη, περισσότερο ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ ἐορτάσουμε τὴ μεγάλη αὐτὴ ἐπέτειο τῶν νέων ἑλληνικῶν γραμμάτων μὲ πανηγυρικά ἄρθρα, μὲ μεγάλα λόγια καὶ ἄμετρη αἰσιοδοξία, αἰστανθήκαμε τὴν ἀνάγκη τῆς περισυλλογῆς. Ξέρω, βέβαια, ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός, καὶ στὴν περιοχὴ τῶν πνευματικῶν προσπαθειῶν ὅπου ἡ ὑπερβολὴ ἀπογυμνῶνται γρηγορώτερα παρὰ σὲ κάθε ἄλλον τομέα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐργασίας, εἶναι στοιχεῖο προόδου, κίνητρο δημιουργικῆς, ἄνεμος ποῦ φουσκώνει τὰ πανιά καὶ βοηθᾷ τὰ πλεούμενα στὶς θάλασσες τῶν ἀναζητήσεων. Πάω μάλιστα ἀκόμα πρὸς πέρα καὶ πιστεύω ὅτι, χωρὶς ἐνθουσιασμό, δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ τίποτα τὸ μεγάλο, τὸ ὑψηλό, τὸ ὠραῖο. Μὰ δὲν ὑπάρχουν μόνο ἀγνές κι' αὐθόρμητες προθέσεις κ' ἐκδηλώσεις. Πλάι τους κι' ἀνάμεσὸ τους κινιῶνται, ἐργάζονται, συχνὰ παίρνουν τὰ ἐξωτερικὰ τους γνωρίσματα, κερδίζουν ἔτσι τὴν ἐκτίμησιν κι' ἔχουν ἀληθινὰ ἐπικίνδυνον ἐπίδρασιν, οἱ σκοτεινότεροι ἢ καὶ οἱ ἐπιπολαιότεροι ὑπολογισμοί, προσπά-

θειες χαμηλές καὶ ἀντιπνευματικῆς ποῦ θέλουν νὰ δώσουν συνθήματα καὶ νὰ χαράξουν βέλη πνευματικῆς πορείας μιᾶς ἐποχῆς ἢ ἐνὸς λαοῦ. Παρουσιάζονται κι' αὐτοὶ μὲ τὴν πληθωρικὴ, τὴν ἀσυγκράτητη ἔκφρασιν, μὲ τὴν ὀρμὴν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Μὰ εἶναι κάτι πολὺ διαφορετικόν. Εἶναι ὁ ἄδειος κι' ἀλόγιστος ἀλαλαγμός. Κι' ἀπὸ ἀλαλαγμοῦς ὄχι μόνον δὲν εἶχε ἔλλειψιν ὁ τόπος μας στὸν πρῶτον αἰῶνα τῆς ἐλευθερίας του, ἀλλὰ κουράστηκε ὅσο καμμιά ἄλλη ἴσως χώρα στὴν ἐποχὴ μας, παραπλανήθηκε τραγικὰ καὶ ὀδηγήθηκε σὲ λάθη ποῦ τὰ πλήρωσε ἀκριβὰ κι' ἀκόμα τὰ πληρώνει.

Μακρὰ, λοιπόν, τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς κι' ἀβάσιμους τόνους. Ἄλλωστε ὁ Δημοτικισμὸς ἔχει τόσο στερὴν τὴν πεποίθησιν ὅτι ὠφέλησε τὸ ἔθνος, ὥστε ἀπὸ τὴν ἐπαιτεία ἐπαίνων γιὰ ὅ,τι πρόσφερε στὴν Ἑλλάδα βιάζεται νὰ προχωρήσῃ σὲ μιὰ γενικὴ ἐκκαθάρισιν, σ' ἕναν ἀντικειμενικὸ ἀπολογισμὸ, ποῦ νὰ τοῦ πῆ πότε ἐργάστηκε μὲ σύνεσιν, πότε τράβηξε σὲ ἐπιζήμιες ἀκρότητες, πότε στάθηκε ἀληθινὰ πνευματικὸ κίνημα, πότε παρασύρθηκε καὶ κατέβηκε στὴ συνα-

λαγή, πότε εἶχε δίκιο ὁ Ἰδρυτής του καὶ πότε οἱ ὀπαδοί του, πότε, τέλος, ἦταν ὑπεύθυνος αὐτὸς γιὰ τὴ βραδυπορεία του καὶ πότε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, ποὺ δὲν μπόρεσε πάντα νὰ εἶναι πλάϊ του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ στὰ μεγάλα καὶ τολμηρὰ βήματά του. Ὁ Δημοτικισμὸς, φυσικὰ, ἀγωνίζεται ἀκόμα. Ἀλλὰ πέρασε στὴ δεύτερη πενηνταετία τῶν ἀγώνων του καὶ δὲν ἀνησυχεῖ πιά. Μπορεῖ νὰ δεῖ κατάματα τὴν Ἀλήθεια καὶ νὰ κρατήσῃ ψηλά τὸ κεφάλι του ἀπὸ περηφάνεια. Ἡ νίκη εἶναι, ἀπὸ χρόνια, δική του. Τὴν αἰσθάνεται, τὴ διαβάσει σὲ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ λογοτεχνικὰ βιβλία, σὲ ἀρκετὰ ἐπιστημονικὰ, ἀκόμα καὶ στὸν καθημερινὸ Τύπο, ποὺ παρουσιάζει τόσο φανερὴ ἐξέλιξη στὴ γλωσσική του μορφή, τὴν ἀκούει στὴν κουβέντα ὄλων τῶν Ἑλλήνων, τὴν παρακολουθεῖ στὴν Παιδεία, ἐκεῖ ποὺ καρποφορεῖ καὶ θὰ καρποφορήσῃ πλουσιώτερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα. Τίποτα ὅμως δὲ στερεώνει περισσότερο μιὰ νίκη ἀπὸ τὴν ἀντικειμενικὴ ἐκτίμησι τῶν προσπαθειῶν ποὺ τὴν προετοίμασαν. Καὶ ἡ νίκη τοῦ Δημοτικισμοῦ ἦρθε ἡ ὥρα νὰ ἐξηγηθῇ καὶ νὰ ἐκτιμηθῇ, νὰ τοποθετηθῇ στὴν πνευματικὴ μας κίνησι, ὅπως εἶναι καὶ ὄχι ὅπως θέλουν νὰ τὴ βλέπουν οἱ φανατικοὶ καὶ τῶν δύο στρατοπέδων, κι' ἔτσι νὰ στερεωθῇ καλύτερα.

Αὐτὴ τὴν ὑποχρέωσι μᾶς τὴν ἔκαμε ἀκόμα πῶς ἐπιτακτικὴ ἢ ἀνάγκη τῆς περισυλλογῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ συναίσθησι τῆς εὐθύνης δὲ μᾶς ἄφησε νὰ βιαστοῦμε. Ἐπειτα, ἂν ἀναβάλαμε γιὰ μερικοὺς μῆνες, θὰ φτάναμε στὰ δέκα χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ψυχάρη, — πέθανε στὶς 30 Σεπτεμβρίου 1929, — καὶ θὰ τοῦ κάναμε τὸ πῶς ἄξιο μνημόσυνο. Καταστρώσαμε, λοιπόν, τὶς γενικὲς γραμμὲς τοῦ μεγάλου ἀπολογισμοῦ ποὺ ὀφείλει νὰ κάμῃ ὁ Δημοτικισμὸς

γιὰ νὰ ἐορτάσῃ γόνιμα τὰ πενηντάχρονά του, καλέσαμε τοὺς ταχτικοὺς συνεργάτες μας καὶ ἄλλους φίλους τῆς «Νέας Ἑστίας», τοὺς ἐδώσαμε ἀπὸ ἓνα κεφάλαιο, ἀπὸ ἓνα τμῆμα τῆς ἐργασίας αὐτῆς, καὶ τοὺς ἀφήσαμε ἐλεύθερους καὶ ἀφαντίστους νὰ καταλήξουν στὰ συμπεράσματά τους. Θελήσαμε ὁ ἀπολογισμὸς αὐτὸς νὰ εἶναι μιὰ κριτικὴ σύνθεσι ποὺ νὰ παρουσιάσῃ καὶ νὰ βαθμολογήσῃς τὶς γενικὲς προσπάθειες καὶ πραγματοποιήσεις του τὸ μεγαλύτερο αὐτὸ πνευματικὸ κίνημα τῆς νέας Ἑλλάδος ποὺ λέγεται Δημοτικισμὸς. Ἄς μὴν ξαφνιασθῇ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἀπουσία ἄρθρων ἢ ἀνεκδότων γιὰ τὸν Ψυχάρη. Ὄταν πέθανε, τοῦ ἀφιερῶσαμε, τὸ Νοέμβριο τοῦ 1929, ὀλόκληρο τεύχος. Τὸ τεύχος τοῦτο ἀνήκει στὴν ἐπίδρασί του, στὸν ὀμαδικὸ πνευματικὸ ἀγῶνα ποὺ ἔγινε ἔπειτ' ἀπὸ τὸ «Ταξίδι», στὸ Δημοτικισμὸ. Δὲν εἶναι ὁ ἀπολογισμὸς μιᾶς προσωπικῆς σταδιοδρομίας, ἀλλὰ μιᾶς ἐποχῆς. Μιὰ εὐρύτερη κριτικὴ σύνθεσι, ὅπως εἶπα. Καὶ καλοῦμε στὴ μελέτη τῆς, μαζί μὲ τοὺς φίλους τοῦ Δημοτικισμοῦ, καὶ τοὺς ἀδιάλλαχτους ἐχθροὺς του. Εἶναι καιρὸς, ἔπειτ' ἀπὸ πενήντα χρόνια, νὰ τὸν γνωρίσουν καλύτερα. Καὶ, γιὰ νὰ τοὺς διευκολύνουμε, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ κρατήσουμε τὴν ἔρευνά μας στὸ ἐπίπεδο τῶν ἀντικειμενικῶν μελετῶν, τοποθετήσαμε φράγματα σὲ κάθε φανατισμὸ. Ὁ ἀγνὸς καὶ δικαιολογημένος ἐνθουσιασμὸς, ποὺ χρωματίζει πολλὲς ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ τεύχους, ἐλπίζουμε ὅτι δὲ θὰ τοὺς ἐνοχλήσῃ, ὅπως δὲν ἐνοχλεῖ κάθε ἄξιο καὶ ζωντανὸ ἄνθρωπο ὁ παλμὸς καὶ ἡ ζωντάνια τοῦ ἀντιπάλου του. Κι' ἂν ὄχι τίποτ' ἄλλο, αὐτὸν τὸν παλμὸ κι' αὐτὴ τὴ ζωντάνια θὰ πρεπε νὰ νιώσουν καὶ νὰ ἐκτιμήσουν οἱ διῶχτες τοῦ Δημοτικισμοῦ.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

